

СЕСУАЛЬНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

THE SEX LIFE OF UKRAINIAN YOUTH UNDER THE CONDITIONS OF A FULL-SCALE INVASION

Метою дослідження було вивчення сексуальності й аналіз змін чи їх відсутності в сексуальному житті української молоді в умовах війни. В експерименті брали участь 83 особи. Респонденти були жіночої, чоловічої статей, а також небінарні особи. У відсотковому співвідношенні 51,8, 44,6, 3,6%. З наших респондентів 49,4% мають стосунки, 49,4% не мають стосунків у реалі, але активно спілкуються з романтичними партнерами онлайн, 1,2% одружені.

Віковий зріз 18–26 років, найбільший відсоток мають опитуванні 20–21 років. 94,4% респондентів перебували в Україні станом на 24 лютого 2022 року. Нині 79,5% перебувають на території України, 20,5% виїхали за кордон. Було використано методику MSQ В. Снелла та Т. Фішера. Інтернальний локус сексуального контролю як у жінок, так і в чоловіків був вище середнього, що свідчить про їхню відповідальність у цьому виді діяльності.

Сексуальне самоусвідомлення також у всіх груп було вище середнього, що свідчить про здатність представників усіх груп молоді до рефлексії та роздумів щодо природи своєї сексуальності.

Сексуальна мотивація наближалася до середнього, вище середнього рівнів. Достовірних розбіжностей не було виявлено, але в небінарних персон вона децю нижча, ніж у чоловіків і жінок. Сексуальна тривога не була притаманна нашим респондентам. Її інтенсивність, попри загальні стресові обставини, залишається нижче середнього рівня. Відчуття напруги, дискомфорту та неспокою стосовно сексуальної сфери власного життя не є характерним для досліджуваної молоді.

А ось сексуальна депресія була на середньому рівні, можна передбачити, що тенденція людини відчувати пригніченість стосовно сексуальної сфери власного життя може бути пов'язана з виснаженням унаслідок впливу тривалого стресового чинника. Але не можна сказати, що цей вплив має однозначний характер. 35,4% відсотків респондентів вважають, що їхнє сексуальне життя погіршилося, але у 20,7% молодих людей воно навіть покращилося. Не виявлено достовірних розбіжностей між чоловіками, жінками та небінарними персонами в

показниках психологічних чинників сексуальної поведінки.

Ключові слова: повномасштабне вторгнення, молодь, сексуальна поведінка, депресія.

The purpose of our research was the study of sexuality and the analysis of changes or lack thereof in the sexual life of Ukrainian youth during the war. 83 people participated in the experiment. Respondents were female, male, and non-binary individuals. In percentage ratio 51,8, 44,6, 3,6%. Of our respondents, 49,4% are in a relationship, 49,4% are not in a relationship in real life, but actively communicate with romantic partners online, and 1,2% are married.

The age group is 18–26 years old, the largest percentage of respondents are 20–21 years old. 94,4% of respondents were in Ukraine as of February 24, 2022. Currently, 79,5% are in Ukraine, 20,5% have gone abroad. The MSQ method W. Snell, T. Fisher (1997) was used. The internal locus of sexual control in both women and men was above average, which indicates their sufficient responsibility in this type of activity.

Sexual self-awareness was also above average in all groups, which indicates the ability of representatives of all groups of youth to reflect and think about the nature of their sexuality.

Sexual motivation approached the average, above average level. No significant differences were found, but it is somewhat lower in non-binary persons than in men and women. Sexual anxiety was not characteristic of our respondents. Its intensity, despite the general stressful circumstances, remains below the average level. The feeling of tension, discomfort and restlessness in relation to the sexual sphere of one's own life is not characteristic of the studied youth.

But sexual depression was at an average level, it can be predicted that a person's tendency to feel depressed in relation to the sexual sphere of his own life may be related to exhaustion due to the influence of a long-term stressful factor. But it cannot be said that this influence is unambiguous. 35,4% of the respondents believe that their sex life has worsened, but it has even improved in 20,7% of young people. No reliable differences were found between men, women and non-binary persons in indicators of psychological factors of sexual behavior.

Key words: full scale invasion, youth, sexual behavior, stress, depression.

УДК 159.923.3

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.47.23>

Мілютіна К.Л.

д.психол.н.,
професор кафедри психології розвитку
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Єреп Д.О.

студентка факультету психології
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Пічугіна Т.С.

студентка факультету психології
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Вступ. Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну змінило життя всіх українців. Постійне перебування під загрозою, евакуація, окупація, травмівний досвід є тим стресовим чинником, який відображається на різних сферах життя. Якщо вплив воєнного стресу на працездатність, невротичні прояви тощо деякою мірою досліджено, то вплив цього чинника на людську сексуальність досліджено мало. Більшість сучасних досліджень цієї проблематики було зосереджено на

вивченні впливу пандемії на різні аспекти сексуальності.

Аналіз попередніх досліджень. У науковій парадигмі з початку 20 століття людська сексуальність розглядається як поняття, що має велику кількість детермінант [2], зображує не лише процес і спосіб репродуктивної функції.

Наприклад, американські психологи з університету Джеймса Дюка розглядали сексуальність як комплекс переживань, засобів, ознак і поведінки, що описують сексуальні від-

чуття, інтимність і репродукцію *Homo sapiens* [3]. Такі складові частини, звичайно, висвітлюють не тільки функцію репродукції, а також дещо значно більше.

Більшість учених натепер дійшли спільної думки: сексуальність людини – це непростий багатомірний об'єкт, що об'єднує в собі біологічний, репродуктивний, соціальний, міжособистісний, емоційний і культуральний аспекти [5; 6].

Сексуальність – життєво важлива та багатостороння складова частина людського життя.

Інші науковці, які досліджували роль складових частин сексуальності (задоволення, мотивація, тривога та страх стосунків) у визначенні особливостей прив'язаності та сексуальних стосунків, виявили, що унікальний тип прив'язаності є прогностичним чинником меншої кількості парних сексуальних стосунків (з кимось) і більшої кількості одиночних сексуальних актів (мастурбацій). Зазначена особливість була репрезентативна лише в чоловіків. Також дослідження висвітлювало те, що тривожний тип прив'язаності в чоловіків жодним чином не пов'язаний із частотою статевих стосунків [6]. Водночас такий тип прив'язаності в жінок сполучений із більшою частотою діадних (парних) сексуальних стосунків і більш потужним сексуальним бажанням. У висновку дослідження було підтверджено, що складові частини сексуальності є посередниками між типом прив'язаності та характером сексуальної активності (частотність мастурбацій, сексуальних актів із партнером і сексуального бажання).

Також в історії досліджень є ті, що оцінювали вплив біологічних, психологічних і соціальних чинників на власну сексуальність людини (сексуальна Я-концепція), яка виступає головною складовою частиною сексуального здоров'я й утворює основу людської сексуальності [8; 9; 16]. Серед психологічних показників можна відстежити уявлення про образ тіла, сексуальні зловживання в дитинстві та загальний анамнез психічного здоров'я [8]. До біологічних чинників було віднесено вік, ґендер, расову приналежність та інфекції, які передаються статевим шляхом. Компонентами соціальних чинників були роль батьків, одностатеві і ЗМІ. У такому дослідженні науковці зробили висновок, що такі чинники і справді мають вплив на сексуальність людини. Прикладом біологічного чинника може виступати те, що чоловіки мають нижчі показники депресії, сексуальної тривоги та страху сексуальних стосунків, ніж жінки. Стосовно психологічного чинника з'ясовано, що сексуальна активність як жінок, так і чоловіків буквально пов'язана з більш позитивним сприйняттям сексуальності та негативно із тривогою через образ тіла. Що стосується соціального чинника, впливовими інформаційними джерелами щодо сексуальних стосунків для молоді виступають ЗМІ.

Можна зрозуміти, що на сексуальність людини та її сексуальні стосунки з іншими впливають чимало змінних.

Для більшості людей тема сексуальності завжди була цікавою та вабливою, але це не заперечує того, наскільки в ній багато труднощів у контексті підтвердження або спростування різних припущень і гіпотез. Через делікатний та інтимний характер цієї теми багатьом людям може бути важко говорити про неї відкрито, не розкриваючи якимось чином своє сексуальне життя. Такі переживання, як сором і навіть страх, досить часто спостерігаються під час взаємодії респондентів із психологами-дослідниками [9].

Дослідження К. Медісона й інших [12] збило попередні дані про вплив відповіді США на пандемію COVID-19 на сексуальну поведінку та загальне самопочуття студентів коледжів США. Більшість студентів (57,5%) повідомили про зниження сексуальної активності, але доступ до презервативів і використання презервативів загалом залишилися без змін.

М. Масаді зі співавторами [13] підтверджують негативний вплив пандемії й ізоляції на сексуальну поведінку та соціальне задоволення студентів.

А. Лорі, А. Бротто зі співавторами [11] виявили, що більш високий рівень стресу, зумовленого COVID-19, передбачав вищий базовий діадичний сексуальний потяг, нижчу задоволеність стосунками, більше бажання самотньої сексуальної поведінки та вищу ймовірність сексуального примусу серед людей із романтичним партнером, який живе разом.

А. Полард і Р. Рогге [14] використовували теорію сімейних систем як основу для з'ясування впливу пандемії COVID-19 на сексуальне, романтичне й індивідуальне функціонування. Зокрема, сексуальне та романтичне функціонування було змодельовано як ключові механізми, що зв'язують стресори, пов'язані з COVID-19 (як предиктори), з аспектами індивідуального функціонування із часом (як результати). Отримані дані свідчать про те, що стрес, пов'язаний із COVID-19, був прогностичним чинником для зниження сексуального, романтичного й індивідуального функціонування.

Нечисленні дослідження воєнного стресу, зокрема Р. Бьоджес із співавторами [4], були присвячені впливу материнського стресу під час пренатального періоду. Перед тим, як завагітніти, матері зазнали ракетного обстрілу на півночі Ізраїлю під час війни 2006 р. Матері, які завагітніли протягом 12 місяців після війни, порівнювалися з матерями, які завагітніли в той самий період, жили в Ізраїлі, але поза зоною дії ракет. Було виявлено, що в дівчат вищий материнський емоційний дистрес після війни перед зачаттям передбачав більше інтерналізації

й екстерналізації проблем поведінки та більше проблем регулювання поведінки. У хлопчиків материнський емоційний дистрес не мав істотного стосунку до результатів.

Е. Гауфман [7] аналізує наявність ґендерно та сексуально забарвленої риторики в російській пропаганді, спрямованій проти України. Ця стаття досліджує роль ґендеру у процесі сек'юритизації, а згодом пропонує поглиблене тематичне дослідження дискусій навколо України.

Е. Кісмьоді й Е. Пічфорз [10] вважають, що проблеми сексуального та репродуктивного здоров'я стосуються не лише тих, хто зіткнувся з військовою ситуацією в Україні, а й мільйонів людей, які за кілька днів стали мігрантами та біженцями в сусідніх країнах. Країни, що приймають, та міжнародне співтовариство зобов'язані забезпечити людям належні послуги з питань сексуального та репродуктивного здоров'я.

Метою дослідження було вивчення сексуальності, аналіз змін чи їх відсутності в сексуальному житті української молоді в умовах війни.

Як уже було зазначено, на сексуальність людини впливають такі чинники: психологічний, біологічний і соціальний.

Методи. В експерименті брали участь 83 особи. Респонденти були жіночої, чоловічої статей, а також небінарні особи. У відсотковому співвідношенні 51,8, 44,6, 3,6%. З наших респондентів 49,4% мають стосунки, 49,4% не мають стосунків у реалі, але активно спілкуються з романтичними партнерами онлайн, 1,2% одружені.

Віковий зріз 18–26 років, найбільший відсоток опитуваних віком 20–21 рік. 94,4% респондентів перебували в Україні станом на 24 лютого 2022 р. Нині 79,5% перебувають на території України, 20,5% виїхали за кордон.

Було використано методику MSQ. Як відзначають автори MSQ – В. Снелл і Т. Фішер, Елізабет і Альберт Альгайери – останніми десятиліттями зростає інтерес науковців до психологічного чинника [15]. Головною метою авторів тесту було розширення поняття «індивідуальних психологічних тенденцій», що впливають на сексуальну сферу, а також розроблення такого психологічного інструменту, який мав би можливість оцінити міру того самого впливу. Опитувальник здатен водночас описати 12 особистісних тенденцій, які впливають на сексуальність [1], як-от:

1. Сексуальна впевненість.
2. Сексуальна одержимість.
3. Інтернальний локус сексуального контролю.
4. Сексуальне самоусвідомлення.
5. Сексуальна мотивація.
6. Сексуальна тривога.

7. Сексуальна депресія.
8. Сексуальна асертивність.
9. Екстернальний локус сексуального контролю.
10. Сексуальний моніторинг.
11. Страх сексуальних стосунків.
12. Сексуальне задоволення.

Для діагностики сексуальності була застосована україномовна адаптація тесту "The multidimensional sexuality questionnaire" А.С. Музалевської [1]. В основу шкал MSQ лягли 12 психологічних тенденцій, що впливають на сексуальність особистості, виокремлені Г.Д. Снеллом і Р.А. Фішером. Результати за кожною шкалою могли коливатись від 5 до 25 балів. Опитування проводилося онлайн, за усвідомленою згодою респондентів.

Окрім того, було проведено опитування на теми «Чи було сексуальне життя задовільним до початку повномасштабного вторгнення?», «Чи змінилося сексуальне життя після вторгнення?», «Чи були події, які вплинули на сексуальне життя?», «Як саме вони вплинули?».

Результати. Було здійснено дослідження сексуальних тенденцій на кінець лютого 2023 р. (через рік від початку повномасштабного вторгнення). Розрахунок середніх, моди, медіани та стандартного відхилення було проведено окремо для чоловіків, жінок і небінарних персон. Результати відображено на рис. 1.

Сексуальна впевненість юнаків була вище середньої, у дівчат на середньому рівні, а в небінарних персон – дещо нижче середнього. Але високий рівень варіативності показників у кожній із груп не дає підстав стверджувати, що ці розбіжності сягають достовірного рівня.

Сексуальна одержимість у всіх груп респондентів була нижче середньої, що свідчить про те, що нашим респондентам не загрожує бути поглиненими й особливо занепокоєними думками стосовно аспектів сексуального життя.

Інтернальний локус сексуального контролю як у жінок, так і в чоловіків був вище середнього, що свідчить про їхню відповідальність у цьому виді діяльності.

Сексуальне самоусвідомлення також у всіх груп було вище середнього, що свідчить про здатність представників усіх груп молоді до рефлексії та роздумів щодо природи своєї сексуальності.

Сексуальна мотивація наближувалася до середнього, вище середнього рівнів. Достовірних розбіжностей не було виявлено, але в небінарних персон вона дещо нижча, ніж у чоловіків і жінок. Сексуальна тривога не була притаманна нашим респондентам. Її інтенсивність, попри загальні стресові обставини, залишається нижче середнього рівня. Відчуття напруги, дискомфорту та неспокою стосовно сексуальної сфери власного життя не є характерним для досліджуваної молоді.

Ряд 1. Чоловіки. Ряд 2. Жінки. Ряд 3. Небінарні персони.

Рис. 1. Сексуальні тенденції української молоді

А ось сексуальна депресія була на середньому рівні, можна передбачити, що тенденція людини відчувати пригніченість стосовно сексуальної сфери власного життя може бути пов'язана з виснаженням унаслідок впливу тривалого стресового чинника.

Сексуальна асертивність респондентів була суттєво нижче середнього рівня, це може бути особливістю української культури, де тенденція особистості діяти та поводитися в незалежний, самостійний спосіб стосовно власної сексуальності сприймається як деяке порушення культурної норми. Досить високими цінностями є «сором'язливість», «цнотливість», «поступливість» у міжособистісних стосунках. Можливо, цей показник знизився через сексуальну депресію.

Екстернальний локус сексуального контролю також був нижче середнього в усіх груп респондентів, що ще раз підтверджує їхню тенденцію до самостійності та відповідальності. Сексуальний моніторинг також був на низькому рівні, що можна пояснити тим, що в молоді ще не досить розвинена здатність розуміти, яке враження на інших справляє власна сексуальність через брак відповідного досвіду (як життєвого, так і сексуального). Страх сексуальних стосунків був нижчим у чоловіків і на рівні дещо вище середнього в небінарних персон, але, через невелику кількість небінарних персон, не можна зробити висновок, що ця тенденція притаманна взагалі цій групі. Сексуальне задоволення в наших чоловіків і жінок було вище середнього та середнім у небінарних

персон. Можна висунути гіпотезу, що стрес, пов'язаний із повномасштабним вторгненням, не зменшив рівень відповідальності в сексуальних стосунках і задоволення від них, але міг сприяти підвищенню рівня сексуальної депресії та страху сексуальних стосунків.

Підтвердити цю гіпотезу допомогло анкетування. На твердження «До початку повномасштабного вторгнення сексуальне життя було задовільним» 33,7% респондентів відповіли, що це точно характерно для них, і лише 12% відповіли, що були зовсім не задоволені. Детальніше результати відображено на рис. 2.

36,1% респондентів стверджували, що з початком повномасштабного вторгнення сексуальне життя точно зазнало змін, тоді як 13,3% відповіли, що їхнє життя зовсім не змінилось. На твердження «За час повномасштабного вторгнення були події війни, що вплинули на сексуальність» 19,3% відповіли 5 (це точно характерно для мене) та 26,5% відповіли 1 (зовсім не характерно для мене). На питання «Як саме вплинули?» 43,9% відповіли, що не особливо вплинули, 35,4% зазначили, що вплив був негативний, і 20,7% уважали, що вплив був позитивний.

Обмеження. У нашій науковій розвідці не було досліджено, які чинники (внутрішні, зовнішні) впливають на погіршення або покращення сексуальних стосунків під час війни.

Висновки. Повномасштабне вторгнення впливає на всі аспекти життя українців, на сексуальність також. Але не можна сказати, що цей вплив має однозначний характер. 35,4%

1 – незадоволений, 2 – швидше незадоволений, 3 – важко сказати, 4 – швидше задоволений, 5 – задоволений.

Рис. 2. Рівень задоволення сексуальними стосунками до початку повномасштабного вторгнення

респондентів вважають, що їхнє сексуальне життя погіршилося, але у 20,7% молодих людей воно навіть покращилося. Українська молодь досить відповідальна, сексуально активна та не дуже тривожна. Але звертає на себе увагу низький рівень асертивності та наявність сексуальної депресії.

ЛІТЕРАТУРА:

- Музалевська А.С. Україномовна адаптація тесту “The multidimensional sexuality questionnaire” : магістерська робота. Львів, 2021.
- Andersen B. Surviving cancer: the importance of sexual self-concept. *Med Pediatr Oncol.* 1999. Vol. 33. № 1. P. 15–23.
- Aubrey J. Does television exposure influence college-aged women’s sexual self- concept? *Media Psychology.* 2007. Vol. 10. № 2. P. 157–181.
- Exposure to war prior to conception: maternal emotional distress forecasts sex-specific child behavior problems / R. Beijers et al. *International journal of environmental research and public health.* 2022. № 19 (7). 3802 p.
- Bio-psycho-social factors affecting sexual self-concept: A systematic review / R. Potki et al. *Electronic Physician.* 2017. Vol. 9. № 9. P. 5172–5178.
- Interview Mode and Measurement of Sexual Behaviors : Methodological Issues / J. Gribble et al. *The Journal of Sex Research.* 1999. Vol. 36. № 1. P. 16–24.
- Gaufman E. Damsels in distress: Fragile masculinity in digital war. *Media, War & Conflict.* 2022. 17506352221130271.
- Grebe N., Drea C. Human Sexuality. *Encyclopedia of Evolutionary Psychological Science.* Rochester, 2017. P. 1–14.

- Favez N., Tissot H. Attachment tendencies and sexual activities: The mediating role of representations of sex. *Journal of Social and Personal Relationships.* 2016. Vol. 34. № 5. P. 1–21.
- Kismödi E., Pitchforth E. Sexual and reproductive health, rights and justice in the war against Ukraine 2022. *Sexual and Reproductive Health Matters.* 2022. № 30 (1). 2052459.
- Impact of COVID-19 Related Stress on Sexual Desire and Behavior in a Canadian Sample / Lori A. Brotto et al. *International Journal of Sexual Health.* 2022. № 34: 1. P. 1–16. DOI: 10.1080/19317611.2021.1947932.
- Woolf-King Substance use, sexual behavior, and general well-being of U.S. college students during the COVID-19 pandemic: A brief report / Madison K. Firkey et al. *Journal of American College Health.* 2022. № 70: 8. P. 2270–2275. DOI: 10.1080/07448481.2020.1869750.
- Effects of the COVID-19 pandemic on sexual functioning and activity: a systematic review and meta-analysis / M. Masoudi et al. *BMC Public Health.* 2022. № 22. P. 189. DOI: 10.1186/s12889-021-12390-4.
- Pollard A.E., Rogge R.D. Love in the time of COVID-19: A multi-wave study examining the salience of sexual and relationship health during the COVID-19 pandemic. *Archives of Sexual Behavior.* 2022. № 51 (1). P. 247–271.
- Snell W., Fisher T. The multidimensional sexuality questionnaire: An objective self- report measure of psychological tendencies associated with human sexuality. *Sexual Abuse A Journal of Research and Treatment.* 1993. Vol. 6. № 1. P. 27–55.
- Vickberg S., Deaux K. Measuring the dimensions of women’s sexuality: The women’s sexual self- concept scale. *Sex Roles.* 2005. Vol. 53. № 5. P. 361–369.